

Luka Zorica / Prikaz knjige

Historija klasičnog anarhizma u Hrvatskoj - fragmenti subverzije

Autor: Luka Pejić

Izdanje: DAF, Zagreb, 2016., 223 str.

Anarhističke se ideje često poistovjećuju sa željom za uništenjem postojećih društvenih i političkih struktura te s rušilačkim nagonom pobunjenih, životom nezadovoljnih pojedinaca. Uz to, anarhizmu se često oduzima njegova povijesna uloga u društveno-političkim zbivanjima tijekom 19. i 20. stoljeća. Osječki povjesničar Luka Pejić (1987.) svojom knjigom *Historija klasičnog anarhizma u Hrvatskoj - fragmenti subverzije* propituje pojednostavljeno poimanje ove složene političke filozofije i njene povijesne uloge te uz to ukazuje na činjenicu da su anarhističke ideje bile prisutne i prakticirane i izvan središta njihova nastanka i razvoja. Njegova knjiga, tiskana u nakladi DAF-a 2016. godine, predstavlja prvu historiografsku studiju odjeka anarhističkih ideja u Hrvatskoj.

Autor se u knjizi suočava s poteškoćama proučavanja povijesti anarhizma kao rubne historiografske teme, ali i nedostatkom građe vezane uz povijest anarhističkih ideja na hrvatskom području. Pejić u uvodnom dijelu knjige, imajući u vidu kompleksnu prirodu društveno-političke doktrine anarhizma, nudi pregled korištenih metodoloških okvira od kojih se ističu komparativna historija, historija ideja (*Ideengeschichte*) i historija odozdo (*history from below*). Uz to određuje nejasne vremenske okvire tzv. „klasičnog anarhizma“ kao vrijeme od Francuske revolucije i spisa Williama Godwina do završetka Španjolskog građanskog rata 30-ih godina 20. stoljeća. Zatim se u pojedinim poglavljima bavi različitim metodama anarhističkog djelovanja, poput propagandnog djelovanja ili artikulacijā anarhističkih ideja pomoću umjetnosti, slojevitošću anarhističkog učenja, povezanosti anarhizma i radničkog pokreta te istaknutim anarhistima s područja Hrvatske. U sklopu toga Pejić prilaže informacije vezane uz život i djelovanje najpoznatijih anarhističkih aktivista s hrvatskog područja: Miloša Krpana i Stjepana Fabijanovića. Značaj ovih agitatora potvrđuje i činjenica da je Fabijanović nakon emigriranja u SAD bio u kontaktu s velikim imenima anarhizma svoga vremena, poput Emme Goldman, Rudolfa Rockera i Maxa Nettla. Autor također predstavlja djelovanje manje poznatih pojedinaca, poput šibenskog radnika Nikole Njeguša Vavraka, koji je 1911. godine prilikom zasjedanja Carevinskog vijeća pucao u

austrijskog ministra pravosuđa Viktora von Hochenburgera. Osim toga, autor ukazuje na rasprostranjenost anarhističkih ideja među širim slojevima stanovništva na ovom području, što potvrđuje osnivanje splitskog nogometnog kluba Anarh 1912. godine. Pejić u više navrata ističe da se anarhističko djelovanje na hrvatskom području,

bilo da je riječ o Slavoniji, Istri ili Dalmaciji, mora promatrati u kontekstu srednjoeuropskog, zapadnoeuropskog i transmediteranskog anarhističkog djelovanja, odnosno da su hrvatski aktivisti i agitatori često surađivali s anarhistima iz Mađarske, Njemačke, Austrije i Italije. Ovu tezu autor potvrđuje u cijeloj knjizi tako što navodi mnoštvo arhivskih dokumenata poput novinskih izvještaja i članaka, sudskih zapisnika i pisama. Pejić anarhističko djelovanje na hrvatskom području inkorporira u tada aktualna društveno-politička previranja u Europi, poput Pariške komune, Oktobarske revolucije, Španjolskog građanskog rata i atentata na europske državnike. Anarhizam u Hrvatskoj je, prema Pejićevu istraživanju, dinamičan i rascjepkan te prati teorijski i praktični razvoj anarhističkog pokreta u Europi toga vremena.

Historija klasičnog anarhizma u Hrvatskoj - fragmenti subverzije nije, ni prema autorovim riječima, sveobuhvatan prikaz povijesti anarhizma u Hrvatskoj, ali predstavlja dobar početak njenog historiografskog proučavanja. Knjiga donosi rezultate višegodišnjeg Pejićevog istraživačkog rada na ovome području, ali i ostavlja prostor za daljnja istraživanja, što dokazuje i „fragmentarnost“ samoga naslova. Na kraju se može reći da Branimir Janković u predgovoru knjige opravdano smatra da je kontekstualizacija povijesti anarhizma u Hrvatskoj kakvu daje Pejić ključna za etabliranje i potvrdu povijesti anarhizma unutar hrvatske historiografije.

